

בנאות דשא

פרשת בלק תשפ"ה | שנה ה' | גליון רס

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

אמרות רבותינו

המרגיש בשפלותו שמה ומרבה במצוות

מי מנה עפר יעקב (כג, י). במדרש (כ, יט) 'המצוות שעושין בעפר'. קשה מאי מעלה הוא שנעשית מצוה בעפר.

ואפשר שהיה מרמז שהם כמו אברהם אבינו ע"ה שאמר 'ואנכי עפר ואפר' (וירא יח, כו), דהנה על ידי שהוא תמיד בביטול כעפר, אזי אם נודמן לו שצריך לברך לפני השי"ת, מתגלגל בעפר - מחמת מתיקות שזכה לומר אפילו תיבה אחת לפני השי"ת שהוא אין סוף, ואין יכול לעמוד במקום אחד. וגם כל דבר ודבר אשר נותן לו השי"ת כמו מזונות וכדומה, בטל בעצמו כעפר, שמרגיש זכיה גדולה דהשי"ת אין סוף - יתן השגחה על בוזי כמוהו, וכל שכן על כל מצוה ומצוה. והוא כמו שניתן לאחד גדולה גדולה יותר מדאי - נעשה כמו מטרורף שרוחו קצרה מלקבלה, נמצא על ידי שבני ישראל הם אצל עצמם עפר ואפר עושים הרבה מצוות כתיקונן.

וזה היו מרמזין בבלעם, כנגד מה שאמר ממי נאה למעבד או מאומה אחת או משבעים אומות (במ"ד כ, יח), על זה נאמר 'מי מנה עפר יעקב', פירוש שיעקב יכולים להיות בעיני עצמם כעפר, ועי"ז עושים מצוות כתיקונם, אבל אומות העולם אין יכולין לעשות זה כי הם נאים.

(הרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזינין זי"ע ביכורי אביב)

התגברות בנסינות בשפלות ובהתנשאות

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (כב, כא). הנה יש ב' אופנים איך להנצל מן החטא, על ידי שפלות, ועל ידי התנשאות. על דרך מאמרים ז"ל (אבות פ"ג מ"א) ידע מאין באת וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו', מאין באת - היינו שפלות, ולפני מי וכו' - היינו התנשאות. והנה לכל מיני תאוות רח"ל העצה להנצל מהם, היא לידע בעצמו איך שהוא נחשב מחלק אלוך ממעל, ושרשו גבוה מאד, ממקום שכל החמדות נבזים בתכלית המיאוס, והוא כעת נתגשם ונתמסר ע"י עונג הנתהפך לנגע. אז בודאי יברח מהחמדה - יותר רחוק ממטחוי קשת. אמנם לענין חטא הבא משורש כעס וקנאה, העצה להתרחק על ידי שפלות.

וזה 'לא הביט און ביעקב', על ידי בחינת יעקב - עקב ענוה והכנעה נתרקק האדם מאון, 'ולא ראה עמל בישראל', על ידי בחינת ישראל היינו התנשאות - לי ראש, היינו רישא דכל רישין, נתרקק האדם מעמל.

(אורו אליהו מהרה"ק רבי אליהו אבד"ק ויסקיט תלמיד הרבי מקאצק זי"ע)

בגלות מתקבלת עבודת ישראל ביותר

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד, ה). פירש רש"י כשכית המקדש קיים נקרא אוהל, משכנותיך כשנתמשכן על ידי עוונותינו הרבים. למה בבנינה נקרא בשם יעקב ואחר החורבן בשם ישראל.

ונראה כי כל כוונת חורבן המשכן שהיה בקל לנו לזכות לבחינת ישראל, כי עתה מתקבל בנחת רוח כל נדנדו עבודת קודש ביתר שאת משהיה אז בבית המקדש, בזמן ביהמ"ק היה צופייל היימיש - מידי הרגשת התקרבות, וכאמר 'חז"ל משוש כל הארץ הנכנס טעון מלא עוונות יצא טעון מלא ברכות.

(שפתי צדיק אות מו)

עבודת בני ישראל בלי עירוב טוב ורע

המשנה קוראת 'תלמידיו של בלעם הרשע' (אבות פ"ה מ"ט), כנראה יש איזה לימוד. והענין, כי בלעם רצה להכניס בלבות בני ישראל שיכולין לעבוד את השי"ת גם עם הפסולת כעין עירוב טוב ורע. וזה הרמז שאמר (במ"ד כ, יח) 'טוב שהיה נעבד משבעים אומות', שהיה בבני ישראל גם החלק מהאומות. אבל לא טוב זאת לבני ישראל, כדכתיב (כג, ט) 'הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשבו', שלא יהיה להם שום נגיעה ודביקות בגוים, כי זה מקלקל אותם. ואף שלא פעל בלעם, עם כל זאת הכשילם בשטים מחמת התקרבות עמהם, ולכן גזרו חכמינו ז"ל אח"כ לבל יהיה שום התחברות עמהם. ואחר כל חטא יש קצת גוי וסטי"א בכל אחד מישראל, ונצרך לברר וללכך זאת, וזאת עבודת בני ישראל בלתי לדי' לבדו. וזה הרמז (ברכות יב:) 'בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע', שאומרים 'יה אלקינו ה' אחד' (ואתחנן ו, ד) - שלא יהיה שום תערובות, וכמו שפירשו 'וידעת כי' והשבות אל לבבך כי אין עוד' (שם ד, ט) - שאין שום דבר רק מלכות שמים. (בית ישראל תשי"ט)

'הזהרו בזקן ששכה תלמודו' התעוררות הארת הלוחות הראשונות

השפת אמת בפרשתנו (תרי"ט) מייחד בקראת 'תורה' - מלשון הוראה (ראה זוה"ק דברים בענינו של יום שבעה עשר ח"ג נג), וכדברי המשנה (פ"א מ"א) שהעסק בתורה לשמה מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

אמת הדבר, יש לנו ארון מלא ספרים ויכולים אנו ללמוד ולהגות בהם, אך חסרים אנו אותו רושם קדוש שהתורה אמורה להשאיר בלבבות בני ישראל, וכדברי הרמב"ן באגרתו 'כאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו, וכל זה כתוצאה משכחת התורה. על כך מכוונים דברי התוכחה (האינו לב, יח) 'צור ילדך תשי ותשכח קל מחוללך', שחידלנו מלזכור מי שלח אותנו לעולם הזה, לפני מי אנו עתידים ליתן דין וחשבון, ושכחנו את כל מטרות בואנו לעולם הזה.

ובהגיע יום שבת קודש, שהוא יום של זכירה כפי שנאמר 'זכור את יום השבת לקדשו', ניתן לחוש ולהרגיש בו הארה מהלוחות הראשונות, 'מביא זכרון לאיש ישראל שיזכור על מה נשתלח בעולם' (שפת אמת יתרו תרס"ב), ובניחוד בשבת קודש הסמוכה ליום שבעה עשר בתמוז שמתעוררת בו נתינת הלוחות הראשונות, כאמור.

על פי זה נוכל לפרש דברי חכמים 'הזהרו בזקן ששכח תלמודו', 'הזהרו' מלשון זוהר ואורה, שמוטל עלינו להאיר את ה'זקן' - ישראל סבא בהארת הלוחות הראשונות, שטמונה וגנוזה ושמורה כפיקדון לבני ישראל, ובכך להעירו מטרדת השכחה.

פנינה נוספת רמוזה בלשון רבותינו 'הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו', שהרי השכחה באה כתוצאה מחטא העגל ושביית הלוחות כדברי השפת אמת, ובני ישראל שחטאו בעגל אנוסים היו, כדברי הגמרא (ע"ז ד:) 'לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה', ופירש רש"י 'גבורים ושלטים ביצרם היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה'. למדנו אפוא, שזקן זה ששכח תלמודו לא היה זה אלא מחמת אונסו ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, ובכן ככווננו להתעורר לתשובה ולהיזכר במטרות בואנו לעולם הזה, ומתוך כך לזכות ללמוד תורה כראוי, לדעת הדרך נלך בה והמעשה אשר נעשה.

על פי זה נוכל לפרש דברי חכמים 'הזהרו בזקן ששכח תלמודו', 'הזהרו' מלשון זוהר ואורה, שמוטל עלינו להאיר את ה'זקן' - ישראל סבא בהארת הלוחות הראשונות, שטמונה וגנוזה ושמורה כפיקדון לבני ישראל, ובכך להעירו מטרדת השכחה.

פנינה נוספת רמוזה בלשון רבותינו 'הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו', שהרי השכחה באה כתוצאה מחטא העגל ושביית הלוחות כדברי השפת אמת, ובני ישראל שחטאו בעגל אנוסים היו, כדברי הגמרא (ע"ז ד:) 'לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה', ופירש רש"י 'גבורים ושלטים ביצרם היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה'. למדנו אפוא, שזקן זה ששכח תלמודו לא היה זה אלא מחמת אונסו ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, ובכן ככווננו להתעורר לתשובה ולהיזכר במטרות בואנו לעולם הזה, ומתוך כך לזכות ללמוד תורה כראוי, לדעת הדרך נלך בה והמעשה אשר נעשה.

(ס"ג בלק תשפ"ה מאמר ב - עבד"ד עמ' רמח-רמ"ה)

ברכת מזל טוב

לגיס היקר הרה"ח ר' ישראל הכהן כהנשטאם הי"ו
לרגל הולדת הנכד שיחי'
בן לבנו הרה"ח ר' פינחס מנחם הכהן הי"ו
חתן הרה"ח ר' גדלי' הלוי שאור הי"ו
שיזכו לרווחת אידיש נחת מכל יוצ"ח
יצחק ברוך כשטר

קוס תנחומים

קדם מור נפטר ההוראה בעירו
הגה"ח הרב אלכסנדר מרדכי הכהן אייזנער שליט"א
דומ"ק התקדש לזכרו
על פטירתו של אביו הגאון מרא"ד מלא תלמודא
הרב שלמה אלינול הכהן ז"ל
בהמשך עבודת הקודש להרביץ תורה ודורות בקהלתנו
מנאי תלמיד
אברהם משה קראוס אבד"ק וואגאש-לינדון

כנישתא חדא בתיובתא

שמירת העינים כשהמוה והלב תפוסים בעסק התורה

בפרשת קרח כתיב (טז, יד) 'העיני האנשים ההם נתקרו, ובבעל הטורים 'העיני' ב' במסורה, 'העיני האנשים ההם נתקרו, 'העיני' בשר לך' (איוב י, ד), ויש לבאר השייכות בין ב' הפסוקים, בהקדם מה דאיתא בספרים **שעל ידי שהאדם מסתכל בראיות אסורות הוא מקלקל את החוש הראיה שלו**, אמנם כאן בהאי עלמא אנשים אינם שמים על לב שעל ידי קלקול פורתא של העינים שאין שומרים אותם כראוי, הרי זה גורם לחסרון בעינים הרוחניות, אבל **יש לדעת ולזכור שבכל ראייה אסורה מקלקלים ופוגמים ראיית הנפש**. וזה המכוון של המסורה, 'העיני בשר לך' - אם בעינים שניתנו לך משמאי הנך הולך אחר מראה עיניך ורודף אחרי תאוות גשמיות, והעינים מחפשות תאוות בשר, אזי 'העיני האנשים ההם נתקרו' - הרי **לפי האמת אין לך עינים כלל, כי בזה הנך פוגם העינים הרוחניות שהיא הראיה האמתית של הנשמה**.

והרי חודשים **תמוז ואב נקראים 'עינים'** כדאיתא מהאריז"ל, אם כן הזמן מבקש את תפקידו, לעזוב הרגילות של ראיות אסורות, **לדעת גודל האיסור והקלקול של ראיות אסורות, שהעינים לא יהיו הפקר אלא לשמור עליהם שיהיו בקדושה ובטהרה**.

אמנם נשאלת השאלה איך בידינו לשמור העינים כראוי, הרי איתא בגמרא (ערכין טו:) שהקב"ה ברא שתי חומות ללשון - שינים ושפתים, ואם לשמירת האיברים כראוי נצרך האדם לשני חומות, **אין מצינו דיומו ורגליו בשמירת העינים, הרי לעינים יש רק חומה אחת - העפעעים**.

אבל האמת היא שלשמירת העינים יש חומה נוספת, וכדברי הרמב"ם **הידועים** (סוף הל' איסור) **יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו**

לזכות הרה"ח ר' קלמן הלר שליט"א והרה"ח ר' מנחם ורדיגר שליט"א

מילי דאורייתא

בעיני קנאים פוגעין בו

וירא פינחס וגו' ויקח רומח בידו וגו' וידקור את שניהם (כה, ז-ח). בגמרא (סנהדרין פב.) מה ראה - ראה מעשה וזכר הלכה, אמר לו אחי אבי אבא לא כך לימדתי בדרתך מהר סיני הובועל את כותית קנאין פוגעין בו, אמר לו קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרונוקא. ובגמרא (שם מקדום) אמר רב חסדא הבא לימלך אין מורין לו, ופירש רש"י קנאי הבא לימלך בבית דין ובשעת מעשה אם יפגע בו, אין מורים לו, **שלא נאמרה אלא למקנא מעצמו ואינו נמלך**.

וביד רמ"ה פירש אם בא אדם ושאל הנה פלוני בועל גויה מהו לילך ולהרגו אין מורין לו, שלא ניתנה רשות אלא למקנא מעצמו, **דעושה מעשה ע"י עצמו, אבל ע"י שליח לא**, והאי כי אתי ומימלך, אי אמרינן ליה **זיל קטול, הו"ל שלוחן**.

ואין לפרש דברי הרמ"ה משום דבעינן שתעצור בו רוח קנאה מאליו, משא"כ כשעושה על פי הוראת חכם אינו בגדר קנאי, ומהאי טעמא גם את גוף ההלכה לא נודיע לו. דמסיום דבריו שכתב אבל על ידי שליח לא, והאי כי אתי ומימלך אי אמרינן זיל קטול הו"ל שלוחן, משמע עיקר כוונתו דמפרש **שצריך לעשות מעשה הקנאה בעצמו ולא ע"י שליח**. ולכן אין מורין לו באמירת 'זיל קטול' דוקא, דבכך נעשה המקנא כשליח דידן, אבל ללמד גוף ההלכה ליחיד הבא לימלך, או לרבים, שכן נתקבלה הלמ"מ הובועל ארמית קנאין פוגעין בו, שרי [וזה גדר אחר מ'הלכה ואין מורין כן] **בשאר דוכתי** דאין מורין אפילו את גוף ההלכה, ואין מודיעין אותה לרבים, רק אי עבדי לא מחינן ביה].

אמנם אין כוונת הרמ"ה לדין שליחות ממש, רק העיקר **שלא יהיה גרם המעשה ע"י ההוראה**, וא"י ענין לנידון הידוע אם

המשך מילי דאורייתא

ולפי פשוטו אין מוכרח שיהיו ג' דינים אלו תלויים זב"ז, ומה שצירף ר' יוחנן ג' דינים אלו להדרי, י"ל בכדי להראות הצמצום והמיעוט שיש בהלכה זו מכל צדדיה, חדא שאינה אלא לעושה מאליו, ועוד שהמקנא נכנס בסכנת מיתת ב"ד אם לא יעשה כראוי, והחדוש היותר גדול **שאף אם יקיים ההלכה כתקנה רשאי שכנגדו להרגו**, ולא מצינו כיו"ב במקום אחר. ושמה היתה כוונת ר' יוחנן לדחות אותם שאין כוונתם לשם שמים.

עוד בגמרא סנהדרין (שם) ששאלו את מרע"ה אם בת כותית מותרת או אסורה, ונתעלמה ממנו הלכה, **געו כולם בבכיה**. בפשטות היה נראה סיבת הבכיה על חילול כבוד שמים במעשה זמרי ושאר החוטאים בבנות מדן, וכדברי משואל (שם) כל מקום שיש חילול ה' וכו', אך **בתוס' חכמי אנגליה** פירש 'נתעלמה ממנו הלכה' - מפני הבהלה והבושת, געו כולם בבכיה - מפני בשות של משה. **וצ"ב מה הביאו לפרש שבכו על כבוד בשר ודם ולא על כבוד שמים**.

ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקור את שניהם (כה, ח), **בספר ראשי בשמים מהרה"ק רבי ישעיה מושקאט ז"ע** דקדק מלשון הכתוב, דתחילת ביאת פינחס וקנאתו היתה אחר איש ישראל המוזהר ועומד מהר סיני על ביאת ארמית, אבל **בה שאינה מזהרת לא בא לפגוע**, כדקדוק לשון חז"ל 'קנאין פוגעין בו' ולא בה, אך מאחר שבדרך נס לא היו יכולים לפרוש זה מזו דקר את שניהם [והאזה"ח ק'] (שם) פירש דהריגת כזי היתה מדין תקלה, כמו 'ואת הבהמה תהרגו' (עי' רמב"ם איסורי ביאה פ"ב ה"י ומגיד משיגה שם).

ובספר המפתח לרמב"ם (איסורי פ"ב ה"ד) כתבו **שברמב"ם יש לשנות סותרין בהיתר לפגוע בה**, וציינו לדברי הגר"פ **פערלא** בביאוריו לרס"ג (ח"א עונש סח-סס, דף צג:) שעמד על לשון הרס"ג באזהרותיו יכל מקנאי לשמי, פגוע בבת אל נכר, מדוע הניח את עיקר ההלכה דפוגעין בבעל, ומנא ליה דפוגעין גם בה, ע"ש שהאריך.

אך באמת בנוסח האזהרות שלפנינו - כפי הנדפס בסוף כרך ג' של ביאורי הגר"פ - כתיב 'פגוע בבעל בת אל נכר', ושמה טעות המדפיסים נפלה בנוסח שהיה לפני הגר"פ, שהיה כתוב בקיצור 'פגוע בב' בת אל נכר', בסימון גרש על הב', והם טעו וחיברו התיבות זו לזו, ולפי"ז **לא נזכר בדברי הרס"ג מידי אם פוגעין נמי בה**.

ומה שציינו עוד בספר המפתח **שבחמדת שלמה** (יבמות מז. ד"ה ולתרוץ) כתב דברמב"ם מוכח להדיא ידה דאמרינן קנאין פוגעין דוקא בו, אבל אם הוא בהיפך לא אמרינן קנאין פוגעין בה, נשתרבה טעות לידם, דכוונת החמדה"ש לנידון הראשונים [המזוין ג"כ בספר המפתח שם] **אם בגוי הבא על בת ישראל** נכנס נאמרה הלכה דפוגעין בו, אך לא מיירי מידי מענין ישראל הובועל ארמית אם פוגעין גם בארמית שאינה מזהרת על האיסור [וקיצור לשונו של החמדת שלמה מחמת אימת הצנזורה, הביאם ליד טעות, וכפי שכתב בנו של החמדת שלמה בפתיחה לליקוטי הלכות שנדפסו בסוף ספר חמדת שלמה דרושים, ששם הובאו הדברים בביאור ובהרחבה, ובמהדורות חדשות הועתקו הדברים למקומם הראוי, ומפורש שם שאין ענין נידון החמדת שלמה לנידון דידן כלל].

וע"ז **באגרות משה** (אה"ע ח"א סי' לח) שדן בטעם שנהרגה כזי אע"פ שלא היתה מצווה. ע"ש עוד מה שכתב בריש דבריו נידון אחר, **דאם אינו קנאי ופוגע בו לכוונה אחרת הוי רוצח ממש**, וכלפי שמיא גלי שהוא חייב מיתה, אך ב"ד של מטה אלא להם לדנו מספק שמא באמת הוא קנאי. עוד נסתפק שם באדם שלפי האומדן אינו קנאי ובא להרגו את הובועל ארמית, **וקדם אדם אחר שמחזיקו לאינו קנאי והרגו**, אם חייב ההרג מיתה, או ינמא דהוי ספק נפשות שמא אינו קנאי והוי רודף.

(ע"פ גמליך בסנהדרין דף פב.)

שליח ב"ד חשיב שליח ממש של הבי"ד וידו כידם או מצוה דנפשיה קא עביד [ע"י שו"ת הרשב"א (ח"א סי' שנו) דיכולים ב"ד למנות שליח גוי, ושו"ת הר"י ח"ב אורח סי' א סק"ו, ומ"ש הגר"ל שליט"א **בזכר טוב** סי' ב, וע"י מ"ש בנמלכין בסנהדרין סי' א סק"ו], אלא העיקר שאין ליתן הוראה לאחר להרוג בועל ארמית.

והא דאין מורין לו, לכוונת **אינו דוקא לכו"ד או לחכם שאסור להורות, אלא ה"ה למקנא עצמו**, כגון שנתעוררה רוח קנאה באדם תשוש שאין לו כח לבצע המעשה בעצמו, אין לו היתר להורות לאדם אחר ישראל או גוי שיעשה המעשה, דבעינן שיעשה בעצמו דוקא, וצ"ע. ולא דוקא משום שלשליח חסר בחמימות ואכפתיות בקנאת ה' צבקות, שהרי כאן אצל פינחס לא שייך האי טעמא, אלא שהוא **מניעה להורות לאחר [ובגואל הדם נסתפק היד המלך (רוצח פיה היט) אי יכול לשלוח שליח (והוא בשיעור מרבינו שליט"א שהובא בבנאי"ד פ"ר תרומה תשפ"ד)]**.

[ואין לפרש שהוא הלכה דדוקא לבי"ד שאין להם להורות, דאז הוו להו שלוחן דבי"ד, ו**כאילו נהרג ע"י ב"ד**, וזה אסור משום שאין עליו מיתת ב"ד, דמלבד דהסברא שייחשב כהרגת ב"ד מחודשת, אי כוונת הרמ"ה לזה הוי מפרש כן להדיא, וגם דבריו שכתב 'אבל ע"י שליח לא' משמע שהוא איסור כללי ע"י שליח אסור [ומה שנאמר לפיכאס איהו ליהוי פרונוקא, ופרש"י שליח, י"ל].]

עוד בגמרא סנהדרין (שם) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הבא לימלך אין מורין לו, ולא עוד אלא שאם פירש זמרי והרגו פנחס נהרג עליו, הנפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו. **האגרות משה** (אה"ע ח"א סי' לח) דקדק מלשון 'ולא עוד' שיש שייכות בין הדין הראשון לדין השני, **שאינו היה הדין דמורין לו היה זמרי נהרג אף אם פירש**, ע"ש.

לעילוי נשמת
הגה"ח ר' שלמה אלימלך הכהן
אייזנר זצ"ל

בן הרה"ח ר' ראובן זצ"ל
ברכת תנומתו לבני הגאונים שליט"א
אחד מבני החבורה

ברכת מזל טוב

לידידנו הרה"ח ר' אברהם יצחק שידלובסקי הי"ו
להולדת הנכד שיחי

בן לחתנו ידידנו הרה"ח ר' מרדכי ליזרוביץ הי"ו
שיכון לזכות נחת קדושה מכל יוצ"ח
מכון עביר דדשא

לעילוי נשמת

האשה החשובה והנדיבית
מרת **חנה צבי** ע"ה

בת הרה"ח ר' דב בער וורטמן ז"ל
נלבית י"ז בתמוז תשס"ח

הנצח ע"י בתם וחתנם

הרה"ח ר' שלמה אברמביץ שליט"א

זימא דהילולא האור החיים הקדוש

ט"ז תמוז



עבירות מפסידות כל דבר טוב

ויקה אלקים את האדם ויניחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה (בראשית ב, ז). משמעות הכתוב יגיד כי הגן צריך לה עובד ושומר, והאמת יכחיש זה, כי למה יהיה צריך לשמרה אם מהגנבים זה הבאי היא, ומה היא העבודה שהיתה צריכה לה, ואם צריכה עובד אם כן זה לה חמשת אלפים וחמש מאות שנה מי עבדה.

אכן יש לך לדעת כי כל הווה אינו אלא דוגמא לדוחניות, וכמו שהאדמה צריכה עבודה והזרעה והגשמה להוציא מזון האדם, גם שמירה מדברים שמפסידים והמריעים לצומח, כמו כן גן עדן אשר היא היום אדמת הנפשות לבד, כי הגופות נגשמו, גם היא צריכה עבודה ושמירה כפי רוחניותה, הגשמה המיוחדת לה היא עסק התורה, כמו שאמר הכתוב (האזינו לב, ב) "ערוף כמטר לקחי תול כטל אמרתי", וכו'. והעבודה היא התעסקות גדול והסתכלות נמרץ בתורה שהיא עיקר מצוותה.

והשמירה גם כן לכל יפרוץ גדריה ולכל יפסיד צמחיה, והיא שמירת מצות לא תעשה אשר צריך האדם לשמור לכל עבד עליהם, כי הם המפסידים כל דבר טוב, והוא אומרם ז"ל (סוטה כא). עבירה מכבה מצוה, והגם שאמרו (שם) ואין עבירה מכבה תורה, אין כוונתם לומר שמעשה הרע לא יפסיד התורה כל עיקר, אלא לומר שאין כח בעבירה אחת לכבות התורה, ולעולם כי ירבה להשחית תשחת תורתו וידעך נרה ותהפך שלייתו על פניו רחמנא ליצלן, מעתה יוצדק לומר על גן עדן לעבדה ולשמרה.

(אור החיים בראשית ב, טו)

עסק התורה עצה היחידה להתגבר על היצר ולזכות לתשובה

ואם לא תשמעו ולא תעשו את כל המצות האלה (בחקותי כו, יד). לצד שרצה ה' לומר שלילת שמירת המצוות ומימון עשות רצונו יתברך, לזה הקדים הסיבה ואמר שסיבת הדבר הוא לצד שלא למדו תורה, על דרך אומרם ז"ל (קידושין י:). אמר הקדוש ברוך הוא בראתי לכם יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, הרי כי אין תקוה לינצל מהיצר על ידי עסק זולת התורה, וכשיושלל מהתורה יטה אוזנו ליצרו הרע.

(אור החיים בחקותי כו, יד)



ואם עד אלה לא תשמעו לי (בחקותי כו, יח). תלה הדבר בשמיעה שהיא התורה, כי מן הנמנע שיחזרו בתשובה זולת על ידי התורה.

(אור החיים בחקותי כו, יח)

עבד ה' נקרא רק כשיש נסיונות

מובא מצדיקים ז"ע שהלימוד באור החיים הק' מועיל לנשמה, וכל מקהלות ישראל לומדים אותו, והוא כולל כל חלקי התורה, נגלות התורה דרוש ופנימיות [ובהקדמה לספרו חפץ ה' ציוה שלא יפתח את הספר אלא מי שלומד בדחילו ורחימו לשם שמים, אבל בלאו הכי יסלק ידו ממנו ולא יטמא תורת ה', ומי שלומד לקנטר נוח לו שלא נברא [וכמעט שאיני פותח את הספר, כי מי יעז כנגד דברי האה"ח הק']]. וטוב לנו שבהקדמה לאור החיים הק' לא כתב כן, כי היינו מפסידים את אור תורתנו, זעזע אויס ער האט געוויסט מיט וועמען ער האנדעלעט. כנראה שידע בטיב הבריות ומי אלו הצריכים ללמוד את ספרו]. והנה בפרשת שלח הוא כותב האה"ח הק' דבר יקר, הנצרך ביותר לנו - בני אנוש הטובעים בבזון הגשמי של עולם הזה, והוא מן היסודות שצריך תמיד לחזור עליו ולזכור אותו.

על הפסוק (שלא יד, כד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה', מדקדק האור החיים הק' 'מאמי אמר 'עבד' רק על כלב ואל על יהושע, והול' 'ל'עבדי' יהושע וכלב'. ומבאר באופן נפלא, משום דיהושע בן נון היה מופקע מהנסיין, על מרע"ה ביקש עליו ומכה תפלתו סילק ממנו היצה"ר ולא היה שייך כלל לנסיין של המרגלים, ואיך אין זה רבנות כלל שעמד כנגדם, אבל כלב 'עקב היתה רוח אחרת עמו' דהיינו שהיה בסכנה להתפתות לעצת המרגלים, לפי שהיצר הרע הסיתו ליבשת אחריהם - שהרי היו אנשים גדולים, והוצרך לילך להתפלל על קברי אבות (עיי' סוטה לד:), כי היתה רוח רעה של היצר הרע בקברו, ובכל זאת 'וימלא אחרי', דווקא הוא נקרא 'עבדי'.

דברים אלו של האור החיים הק' מחזקים כל אחד ואחד בקשיים ובנסייונות. כי מי שאין לו נסיונות היצר, ועובד את ה' בטוב ובנעימים, איז זייער וואויל ואף יזכה ללעכטיגע גן עדן, אבל בשם עבד ה' לא יקרא, ודייקא על ידי ריבוי הנסייונות, המצריכים עמל ויגיעה כדי להתגבר על היצר הרע, על ידי שיש לאדם רוח רזה ונטיה להימשך אחרי הטבע ואעפ"כ הוא מתרומם, על ידי זה זוכים לשם 'עבדי'. לפיכך אל יפול לב האדם בראותו הנסייונות שהיצר הרע מערים לפניו, שהרי בזה הוא זוכה להיות עבד ה', ומה לו לקנאות בחבירו שאין לו כל כך הרבה נסיונות וקשיים, שהרי בעבודתו הוא מתקריא עבד ה'.

(מתוך דברי רבינו שליט"א ס"ג פ"ר שלח תשפ"ה מאמר ב)

אמרי דשא

לזכות הרה"ח ר' יוסף שטרייכר שליט"א

פרשת בלק בקרי"ש - הכח מאברהם לבטל הרע ולהפכו לטוב

ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו (כב, כא). איתא בגמרא (ברכות יב:) 'בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע', וצריך לבאר מה ענין פרשת בלק לקריאת שמע.

ויש לבאר הענין בזה, על פי מה שאמרו חז"ל (במ"ר כ, יב) שבשעה שקם בלעם בבוקר וחבש את אתונו בכדי לילך ולקלל את ישראל, אמר לו הקב"ה לבלעם, רשע כבר קדמך אברהם אביהם לעקוד את יצחק בנו, כמש"כ בנסיין העקידה (וירא כב, ג) 'וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו', ומפרש החידושי הרי"מ זי"ע שאין זה דבר שהיה באותו הדור בלבד - שאעפ"ה ולהבדיל בלעם הרשע השכימו בבוקר, אלא זה דבר העומד לכל בני ישראל בכל הדורות, כי בכל יום מתעורר כח הסטרא אחרא להדיח את בני ישראל, ובלעם הרשע עומד הכן בכל עת ובכל שעה עם רצונו להחטיא את בני ישראל, וכנגד זה הקדים אברהם אבינו ע"ה והכניס הכח בכל זרעו אחריו להתגבר על כל הנסיונות המנסים לפתות ולהדיח, ולקיים 'הבא להרגך השכם להרגו', ומכאן 'וישכם אברהם בבוקר', יש כח לכל איש ישראל להתאזר בגבורה כנגד היצר הרע.

ונראה להוסיף ביאור בזה, שהכח שעל ידו הופרה עצתו של בלעם ונהפכו קללותיו לברכות, הוא מכח אברהם אוהבי שקדם לו, כי הוא רתם את כל כוחותיו ורצונותיו וביטלן מפני רצון ה' וקיום רצונו, ומכאן זה הנפך הרע בקללותיו של בלעם לטוב, וזהו כבר קדמך אברהם, שהוא ביטל כל רצון וכל רע, וכבש רחמיו לעשות רצונו, ובכח זה הכפיף את כל הדינים והרע, והפכם לטוב.

וי"ל שמהאי טעמא 'בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע', כי זהו כל ענין הקריאת שמע וקבלת עול מלכות שמים, ובכדי שבעת שבה אדם לקבל עומ"ש, ידע שכבר יש בידו הכח להכניע כל רצונותיו מפני מלכות שמים, לכן בקשו לקבוע פרשת בלק בקרי"ש, בכדי שמה יראה כל איש ישראל שבידו להכניע הכל לרצון ה', כי הרי אינו שבלעם רצה לקללנו, ונתהפך לו מפני שקדמו אברהם שהיפך וביטל כל רצונותיו לה', וזה חיזוק לכל איש ישראל שבה לקבל עומ"ש, שעליו לידע כבר קדמך אברהם אביך והכניע את רצונותיו לה', ובוזה הכין הדרך להפך כל מה שמנוגד לרצון ה', ולהפוך הקללה לברכה.

(ע"פ ס"ג וירא תשפ"ה)

כשוזכר מטרתו בעת שעומד בנסיין - הדברים חודרים בקרבו

אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהה לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי (בלק כב, יח). ופירש רש"י מחז"ל 'למדנו שנפשו רחבה, ומחמד ממון אחרים', ומקשים המפרשים, שגם רבי יוסי בן קסמא אמר אותו לשון ממש, דבאבות שנינו (פ"ו מ"י) שאמר 'אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה', והרי רבי יוסי בן קיסמא בוודאי אינו חשוד שמחמד ממון אחרים.

אך יש לפרש שכלל לא אמרו אותו לשון, כי בלעם אמר בלשון עתיד 'אם יתן לי בלק', אבל רבי יוסי בן קיסמא אמר אפילו 'אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם' ומהות החילוק ביניהם, שבלעם לא עמד כעת בפני נסיון שבלק נותן לו מלא ביתו כסף וזהב לעבור את פי ה', ולכן כאשר אמר לשון כזה הרי זה מבטא את הרגשתו, כי הוא מראה בזה מה חשוב אצלו, ומה עובר תמיד במחשבתו, למה הוא חומד ומתאוה. אבל אצל רבי יוסי בן קיסמא איירי במעשה שהיה, שהלה עמד והציע לו כסף וזהב ע"מ שידור במקומו, ועל זה ענה לו ריב"ק, אפילו אתה נותן לי עכשיו כל כסף וזהב שבעולם, אין זה מדבר אלא כלל, ואיני דר אלא במקום תורה.

ומה שריב"ק חזר על הדבר בפיו, ואמר 'אפילו אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם' ולא ענהו קצרות - 'איני דר אלא במקום תורה', יש לבאר לפי מה שיש לנו ללמוד מזה, אף שריב"ק עצמו אין לנו כל השגה, אך ניתנה רשות ללמוד לדרכנו, וי"ל כי שם היה שעת נסיון, שהלה הציע לו כסף וזהב ע"מ שידור במקומו, ובשעת נסיון אז הוא הומן שהדברים חודרים בקרבו האדם, כי שלא בשעת נסיון הוא יכול לחשוב ולומר כמה רעיונות שירצה, אך אין כל הכרח לומר שאכן הוא נסיון, אמנם בשעת נסיון, שהאדם חוזר על מה שהוא מחנך עצמו תמיד, ומזכיר לעצמו את הענין, ועומד בזה, אזי הוא מחזיר את הענין בקרבו, ואז ניכר וחודר אצלו מה חשוב אצלו באמת, ולכן חזר ריב"ק בעת הנסיון וחיידר הדבר והוציאו בפיו ואמר: 'אפילו אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם' - איני דר אלא במקום תורה'.

(ע"פ ס"ג בהר תשפ"ד)

רביבי דשא

הבטת מיותרת - און ביעקב

כ"ק אאז"ל הפני מנחם זי"ע (פני מנחם ר"ה עמי קפב) אמר, העולם מפרשים, לא הביט - און ביעקב' (כב, כא), 'לא הביט' - כשמסתכלים ראייה שאינה הוגנת, הבטה מיותרת שאינה נצרכת. הרי זה 'און ביעקב', הרי זה כבר נחשב לעון וחטא אצל בני יעקב.

(כי תצא תש"פ מאמר ב - עבדי"ד עמי' שסה)

שלש רגלים משפיעים על כל השנה

ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (כב, כח). וברש"י, רמז לו: אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. תיבת 'בשנה' נראת כמיותרת. אך הכונה בזה, שעיקר זכותן של ישראל אינה במה שחוגגת ג' רגלים בלבד, אלא בעיקר שהג' רגלים משפיעים ומשנים את כל השנה לטובה - להיותה בהתרוממות והשתוקקות והתקרבות להשי"ת.

(פרי בלק תשפ"א בשבע ברכות - עבדי"ד עמי' תג)

ברכת מזל טוב

לידידנו המפורסד דברי להפצת תורת רבינו שליט"א הרה"ח ר' גדליהו שארור' לילדת בן דוד שחי' בן לחתנו הרה"ח ר' מייזס מנחם כהנשטאם הי"ד בן ידידנו הרה"ח ר' ישראל הכהן הי"ד המבורכים

מערכת בנאות דשא

לעילוי נשמת

האי גברא רבא דבוק בקונו ובתורתו הגה"ח ר' שלמה אלימלך הכהן אייזנר זצ"ל בן הרה"ח ר' ראובן הכהן זצ"ל ת.צ.צ.ב.ה. המתאבלים מרה בלכתו

ברכת מזל טוב

לידידנו העומד לימיניו בכל עת חבר ברחוקת הרה"ח ר' שלמה אברמז"ץ הי"ד לחולדת הנכדים בת לבנו הרה"ח ר' יעקב הי"ד חתן הרה"ח ר' משה דוד רייזר הי"ד שיזכו לראות דורות ישרים מבורכים

לעילוי נשמת

האי גברא רבא ויקריא הגה"ח ר' שלמה אלימלך הכהן אייזנר זצ"ל והנני לשגר כוס תנחומין לבניו החשובים שליט"א הגאונים החשובים המפארים את כרם בית ישראל ידידו ומקורו יבלטש"א צבי נחמי שנועק - לאנדאן

קבלת הנסיון באהבה

בס"ד, ו' תמוז תשפ"ג

לר' נ"י וכל משפחתו ד' עליהם יחיו.

הגני לנחמכם על בתכם ע"ה, והרי כצאצאו של אאע"ה, הנכם עוסקים הרבה במדתו - מדת החסד, והמלך, יתברך שמו, מבקש לנסותכם במדת קבלו רצונו באהבה ובאמונה, מעין העקידה של אאע"ה, ובוודאי הנכם עומדים בזה. והשי"ת יחזק רוחכם וירפא שבר לבכם, ותראו נחת יהודית בבריאות מכל יוצ"ח לאוי"ט, ונזכה לנחמת ציון וירושלים במהרה.

שאול אלתר

עלי מועד

הובקעה העיר מקלקול חשבונו של עולם

איתא במשנה (תענית כו): **שבשבעה עשר בתמוז הובקעה העיר**, ומקשינן בגמרא (שם כח): והכתיב (ירמיה ו, ו) 'בחודש הרביעי בתשעה לחודש ויחזק הרעב בעיר', וכתיב בתריה (שם ד) 'ותַּקַּע העיר', אמר רבא לא קשיא כאן בראשונה כאן בשניה דתניא בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז בשניה בשבעה עשר בו. וכן בגמרא ראש השנה (יח): מביא הפסוק (ירמיה לט, ב) 'בחודש הרביעי בתשעה לחודש הִבְקַעָה העיר, ובתוס' שם מביא דברי הגמ' בתענית, וכן מה דאמרין בירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) דקלקול חשבונות היו שם, **וכתבו התוס'** דפליג אתלמודא דידן, ובין בבית ראשון ובין בבית שני הובקעה העיר ב"ז בתמוז, אלא **מתוך טרדתם טעו בחשבונם. ומבאר תוס' דהואיל שהעם טעה לא רצה הפסוק לשנות מכמות שהיו סבורים.**

ויש להבין דאם רוצים לכתוב הטרדות שהיו אז, די במה שכתוב הרעב שהיה בימים ההם וכדומה, אבל **אמאי הנביא שכל דבריו נאמנים כותב בתשעה לחודש שהוא תאריך לא נכון**, ורק דימו כן מתוך קלקול חשבונות של העם.

אלא המכוון הוא דמה שטעו בחשבונות, לא היה טעות בתאריך הבקיעה בלבד, אלא **קלקול החשבונות נמשך מקלקול חשבון רוחני שהוא דבר תמידי בכל דור לכל איש ישראל**, והוא מה שאמרו חז"ל (ב"ב עה): 'המושלים ביצרם בואו ונחשוב חשבונו של עולם', כי בקיעת החומה הגשמית בעולם הזה היא רק תוצאה מהתנהגות בני ישראל שקלקלו את חשבונם של עולם, ולכן **במכוון כתב הנביא בתשעה לחודש, להורות שבקיעת העיר נגרמה מקלקול החשבונות.**

וכדי למנוע בקיעת החומה - על בני ישראל לעמוד כחומה בצורה, וכדברי **השפת אמת** (בא חר"ד ד"ה במדרש כובד) על הפסוק (האיני לב, ח) 'יצב גבולות עמים למספר בני ישראל' - **'שבני ישראל הם שמירה לקדושה שלא יוכל שום עם ולשון לגעת עוד לכתב הפנימיות שנתן השי"ת תוך הבריאה'**, כי ב"ים' גרמו כחוחות הרשע הבאים לשטוף את העולם ברע, כדכתיב (ישעיה ג, ב) 'והרשעים כים נגרש' (עי' מהרש"א סוטה ה. ב"ב ז); וישראל הם עצמם החומה, כדאיתא **בשפת אמת** (אמרו תרמ"ו ד"ה בפסוק אלה) בשם **החידושי הרי"מ ז"ע** שבני ישראל נקראים 'חול הים', דכמו שהחול מבדיל בין הים ליבשה, כך **בני ישראל הם המבדילין ומגבילין הארת הקדושה, שלא יבוא הים וישטוף את הטוב.**

ועל שכחה תמידית זו של קלקול החשבונות אנו צריכים להתגבר, כי בהאי עלמא שוכחים את חשבונו של עולם, לא מחשבים אותו נכון, **ולפעמים לא זוכרים הימנו כלל, ואז אין את הגבולות בין טוב לרע, ואין את החומה המבדילה בין רוחניות לגשמיות**. זו עבודה המוטלת על כל יחיד ויחיד, להיות מובדל ומרום מעולם הזה והבליו, לעשות חומה בינו לבין העולם, חומה כפשוטו כמ"ש לעיל על 'כסה את עין הארץ' - לא להסתכל הבטה שאינה נצרכת, ולהתרחק מכל שייכות לרע, ולא להתקרב אליו כלל.

וגם כאשר נצרך שייכות לענינים הרחוקים מקדושה - דברים שהם מחוץ לחומה, יש **לעשותם כמעשה קוף בעלמא, מתוך ידיעה והרגשה שאין שייכות לזה**, ובוודאי שלא ירצה אותם וירדוף אחריהם, וכי מי שצריך לבלוע דבר מר לרפואה ירדוף אחרי זה וישתוקק לזה, אלא יעשם בעל כרחו כי נגזר עליו כך, ואחרי שמסים עיסוקו ההכרחי, יחזור להיבדל מכל שייכות לכל דבר שהוא מחוץ לחומה.

והנה כתיב (כב, לט) 'וילך בלעם עם בלק ויבאו קרית חצות', ופירש רש"י 'עיר מלאה שווקים', 'שווקים' היינו מקום הפחיתות והרוע, כדאיתא בגמרא (עי' ב:) שלעתיד לבוא יאמרו האומות רבש"ע הרבה שווקים תיקננו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, אמר להם הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשייתם לצורך עצמכם עשיתם, כדי שיהיה שם רוע ומעשים מכוערים. ולכן בא בלעם דייקא בקצה הגבול, ודייקא בעיר מואב - כי כך היתה דרכו של מואב מקדמת דנא, לעסוק בדברי גנאי ומעשים מכוערים, ואח"כ בא לקרית חצות במקום שווקים, כי **בני ישראל הם גבול של קדושה - להיפך מגבול של טומאה, שעל ידי שמקיימים בעצמם 'כסה את עין הארץ', הם מוזיזים מקום הגבול וכוכשים את השווקים לקדושה, ועל זה היה הויכוח בין בלעם לבני ישראל, אם יהיה כאן גבול של קדושה או להיפך.**

ואת הגבול הזה של קדושה בדינו לעשות ולקבוע, על ידי שכל אחד יעמיד בתוקף את החומה והגבול שלו, וכל אחד יאמר 'אני חומה', אקבל על עצמי להישמר מהרע כראוי, ויבוכות זה נוזה לגאולה השלימה - וצום הרביעי **היפך לישמר ולשמחה, ונזכה לראות ישועות גדולות.**

(מתוך ס"ג בלק תשפ"א מאמר ב - עבד"ד עמ' רמט-רג)

תמיהות

בהוכחת איסור היזק ראיה

וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים (כד, ב). שנינו במשנה (ב"ב פ"ג מ"ז) 'לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחולון כנגד חלון', ואמרינן בגמרא (ב"ב ס. והובא ברש"י כאן) **מנהגי מילי**, אמר רבי יוחנן דאמר קרא **וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו**, מה ראה, ראה כל שבת ושבת שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה **שלא יציץ לתוך אוהל חבירו**, אמר ראובן הללו שתשרה עליהם שכינה, ולפיכך אמר (כד, ה) מה טובו 'אוהליך' יעקב.

וקשה, **מנא ליה שהיה כוונתו לשם מצוה**, שלא יבט הוא לרשות חבירו - שלא יזיקו הביזק ראיה, דלמא כוונת כל אחד היה לשמור את עצמו - **שלא יזיק הוא מראיית חבירו**.

[ספר **זרע יצחק** על המשניות מרבי יצחק חיות זצ"ל אבד"ק סקאליץ (פרנקפורט שנת תצ"ב). - א"ה: ולכאורה היה אפשר"ל דגם מה שמונע עצמו שאחרים לא יוכלו לראות פעולותיו שראוי שיהיו בצנעא הוי מדה טובה, וראוי ע"ז לברכה, אלא שהתמיהה היא שאם כל אחד עשה זאת בכדי למנוע שחבירו לא יבט בו, א"כ אין מכאן **הוכחה שיש לו זכות למנוע מחבירו** לפתוח פתח וחולון כנגדו, ובגמ' ילפינן לאיסור היזק ראיה מכאן. ואמנם גם אם עשה כל אחד כן בכדי שלא יבט הוא במעשה חבירו, ילה"ע דאולי **הוי מדה טובה, ומנ"ל דהוי איסור**, ואיך נוכל ללמוד מכאן שיכול למנוע מחבירו לפתוח נגדו חלון, והדברים צ"ת].

להבין שמועות

כבר קדמך אברהם להועיל להצלת ישראל

ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו וגו' (כב, כא), ופירש רש"י מכאן שהשנאה מקלקלת את השרות, שחשב הוא בעצמו, אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר (ויירא כב, א) **ויישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו. וקשה מה הדמיון בין מעשה אברהם אבינו ע"ה שהיה לשם מצות ה' למעשה בלעם הרשע, ולאזיה צורך לדמות ולהעריך ביניהם.**

אלא כי מעשה הרשע היה לעקור אומה הישראלית בפיו, אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם וכו', כי **אילו היה נגמר זריזותיה דאברהם כדעתו, היה גם כן נעקר אומה הישראלית** שאמר השי"ת (ויירא כא, ב) 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ומה אברהם שהקדים ונזדרז למצות השם, ובשביל שעי"ז היה נעקר אומה הישראלית לא נגמר המעשה, כי **לא היה דעת ה' לשחטו**, מכל שכן אתה הרשע שברצונך לעקור אומה הישראלית שלא ברצון השם. **דבודאי לא יקוים ולא יגמר מעשיך כלל וכלל.**

(הרבי מקאצק ז"ע הובא באהל תורה)

הדברים צריכים ביאור, הרי אאע"ה לא היה לו שום רצון אלא לעשות רצון קונו, והשי"ת העלים מדרעתו שהכוונה אינו אלא להעלותו ולא לשחטו, בכדי שיעמוד בנסיון ויתרבר לעיני כל גודל אהבתו ויראתו של אברהם, שמצדו מוכן לוותר על כל מה שיש לו אפילו בנו יחידו וכו' וכו', אבל **כיון שלא עלתה כלל הרצון לפני בורא כל העולמות לשחטו, לכן אכן נשאר יצחק בהאי עלמא.**

משיא"כ כשנדון הדבר מצד השכנגד בלעם הרשע שהיה לו בכח עינו הרע להזיק לישראל, וכמבואר בספא"ק, ועל ידי **שמקטרג מעורר צד הדינים לראות חסרונם של ישראל במה שפגמו חלילה, ועי"ז ישרור הדין על ישראל**, ויגיע לם נזק ח"ו.

והרי חזינו שלא מילתא זוטרתא היא, וכמו שנאמר (מכ"ה ו, ה) 'עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה'', ואמרו חז"ל (ברכות ז.) שאם ה"י ח"ו כועס באותם הימים לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריר ופליט. הרי יש מקום לקלקל, אם כי אין אתנו יודע עד מה.

ואם כן **מה יש להביא כבר קדמך אברהם בעקידה**, שלא היה שום קטרוג אז, ואדרבה - כולם מתחננתים שלא ישחט יצחק, **בנוגע לבלעם הרשע שבא לעורר חלק הרע ששולט בעולם** ע"י מעשי רשע של הבריות, וצריך התעוררות והתגברות החסדים והרחמים להצילם שלא יגברו ח"ו הדינים בעולם.

ואולי י"ל עומק המכוון, הדענין מה שיש לחשוש מהקללות מבואר בספא"ק דמכיון שיש חסרונות בבני"י, לכן אפשר שיחול עליהם קללה ח"ו, ועל זה נאמר לבלעם והלא כבר קדמך אאע"ה שהיה מוכן ברצונו הטוב לוותר על יצחק שכלול בו כל המשך של כלל ישראל, כי הצדיקים בכלות נפשם חפצים לשוב לשרשם, להתנתק כליל מהאי עלמא, ועיקר **טעמם שמוסרים נפשם משום כי בהאי עלמא אין מנוס בה מקשר לגשמיות הגוררת עון**, וזה ענין העקידה, ובכל זאת הקב"ה חפץ שישארו בהאי עלמא לעבדו מתוך החשכות והנסיגנות, כל שכן אתה **שכוונתך להרע להזכיר חסרונות של בני"י שעל כן לא שוה להניחם ח"ו**, בוודאי שלא תצלח, כי 'אִיבִיתָהּ תִּהְלֶהּ. מְלֻמִּי גוֹשׁ. מְגֵרִי גֵיזָא. מְדֻלֵּי פִעֵל. וְהִיא תִּהְלָתְךָ' (חזרת השי"י מוסף ליוה"כפ).

אך הדברים צריכם תוספת ביאור, דהסבר זה יתכן כשמדובר על מסירות וכלות נפשו של עצמו, אבל **בנוגע לעקידת בנו אין מתאים לומר כן.**

ותו, ולהבנת דברי הרבי מקאצק ז"ע אין צריכים הקדמות ממקום אחר, אלא לחדור לעומקם מתוך התבוננות בדברים עצמם. וראה הקדמת **החסיד ר"י ארטן ז"ל** לספר אמת ואמונה: אמרו המחברים, ספר בלי הקדמה כגוף בלי נשמה, זה הפתגם מונח על ספרים שצריכין להקדים להם תוכן עניניהם ולהפיה בהם נשמת חיים, ומבלי הקדמות יראו הדברים הפשוטים ממש כגופניים, לא כן הספר התורה הזה. **בכל הדיבורים אשר יצאו כנחלי אש מפה קדוש רבינו זצלה"ה מקאצק, רואה האדם העמקות הגדולה והפנימיות בלי לבושים**, רק בתנאי שיהי מן המבקשים דרך האמת לאמתו מבלי להנות את עצמו, כמו שאמרו לא תנונ איש את אמתו באלף. ולכן לא ככל הקדמות הקדמה זו, כל הקדמות מבארות את כוונת המחברים, והקדמה לאלו הדיבורים המה המעשים אשר שרש האדם וחי בהם, וכמו שדרך ארץ המה ה' מדות נקרא בשם הקדמה לתורה, כי מי שאינו בדרך ארץ אינו בתורה, כן כי מי שרוצה להבין המאמרים האלו, צריך להיות לא רק אומר אלא ג"כ עושה, שמעשיו יזכיחו על מחשבתו.

אמנם כבר כתב בעל שם הגדולים החדש **החסיד ר"א וולדן ז"ל** שגדולי עולם ושרי ישראל יגעו הרבה בדבד"ק לבוא אל מטרות כוונתו הטהורה של הרבי מקאצק ז"ע, **ונלאו מלעמוד על סתרי אמריא אשר היו למעלה למשכיל**. אך כיון שרבותינו ז"ע הנחילו דברי תורתו, בודאי מוטל עלינו להתייגע בהם, ולדלות מהם מה שיכולים אנשים כערכנו להבין בהם לפי קט שכלנו דברים הנוגעים להתקרב בהם לעבודת בוראנו ית"ש.

(משלחן המערכת)

יו"ל ע"י תלמידי רבינו ראש הישיבה שליט"א בן כ"ק מרן אדמו"ר הפני מנחם מגור זצוקלה"ה